

UOT: 821(=512.1)

Nizami Məmmədov-Tağısoy*

MUXTAR AUEZOVUN 20-Cİ İLLƏR NƏSRİNDƏ ƏNƏNƏ VƏ NOVATORLUĞUN SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Təqdim olunmuş məqalədə XX əsr qazax ədəbiyyatının tanınmış nümayəndəsi M.Auezov yaradıcılığının ənənə və novatorluq xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilir. Bu məqsədlə təhlil obyektini kimi M.Auezov tərəfindən 20-ci illərdə qələmə alınmış əsərlərə müraciət etməyi zəruri hesab etmişik. Yazıcının yaradıcılıq özünəməxsusluğunun təhlili əsasında belə bir nəticəyə gəlirik ki, M.Auezov hələ lap gənc yaşlarından qazax realist ədəbiyyatının banisi Abay tərəfindən əsası qoyulmuş ənənələrin təsiri altında olmuşdur. Bu ənənələr o qədər monumental olmuşdur ki, onun təsiri ilə nəinki M.Auezovun, həm də digər yazıçılar Şakərim, İ.Cansuqurov, B.Maylin, S.Seyfullin və başqalarının yaradıcı dünyagörüşü formalaşmışdır. Bununla belə, Abay ənənələri daha tam və məsəblə şəkildə məhz M.Auezovun novatorluq axtarışlarında ortaya çıxmışdır. Bu baxımdan yazıcının yaradıcılıq özünəməxsusluğundakı yenilikçi yanaşma, onun XX əsr qazax ədəbiyyatı tarixində və qazax ədəbi tənqidində yerini üzə çıxarır.

Açar sözlər: ənənə, novatorluq, nəsr formaları, dominant, ideoloji mahiyyət, ədəbi tənqid

Giriş. Məlum olduğu kimi, hər bir yaradıcı insanın öz ilham mənbəyi mövcuddur. Belə ilham mənbəyi olmadan əsl sənət yaradıcılığı da ortaya çıxmır. Çünki burada ən vacib olan yaradılan nümunənin müstəqil xarakter daşmasıdır. Keçmişin təcrübəsindən istifadə edib ənənələr əsasında təbiiyə olunmaqla, yazıçı daha doğru yola qədəm qoya bilər. Həyatın fəlsəfəsi də məhz bundadır. Bunlarsız heç nəyin inkişafı, dəyişməsi, çiçəklənilib boy verməsi, dinamikasi mümkün deyildir. Nəzərə almaq lazımdır ki, ədəbiyyat və sənətdə ənənə və novatorluq yaradıcı, estetik və tarixi kateqoriya olmaqla, heç də donmuş hadisə deyildir [1]. Ənənə və novatorluq problemi bütün xalqların ədəbiyyatına və sənətinə xas olan daimi prosesdir. Bədii ənənələrin davamı xalqlar arasındakı ədəbiyyatlara da xasdır. Və hər xalqın ədəbiyyat nümayəndələri arasında ənənələrin varisliyi mövcuddur. Lakin eyni zamanda ənənənin davamlı hadisə olması həm də dünya ədəbiyyatına xas olan fenomen-dir.

Qazax ədəbiyyatında ən monumental ənə-

nə Abay ənənələri olmuşdur. Bu ənənə Qazaxıstanda artıq geniş və aktual elm sahəsi olaraq işlənilməkdədir. Abay ənənələri o qədər ətraflı və zəngin bir istiqamətdir ki, bu, qazax ədəbiyyatı tarixində qanunauyğun şəkildə davam etdirilməkdədir. Buna görə də bu istiqamət Abayın çoxsaylı varisləri (Şakərim, İ.Cansuqurov, B.Maylin, S.Seyfullin, M.Auezov və başqaları) tərəfindən məsuliyyətlə davam etdirilmişdir. M.Auezov isə onların hamısından daha çox nümunəvi olanları məhz Abaydan götürüb, məsuliyyətlə inkişaf etdirən sənətkarlardandır. Məhz buna görə də qazax ədəbiyyatında həm də "Abay və Auezov" mövzusunun çoxtərəfli əlaqələri yaranmışdır. Bununla belə biz, ənənə ilə bağlı müşahidələrimizi "Abay və Auezov" müstəvisində yox, Auezovun sırf 20-30-cu illər nəsr üzərində qurmağa çalışacağıq. Məlum olduğu kimi, XX əsrin 60-cı illərindən Muxtar Auezovun yaradıcı şəxsiyyətinə münasibət kardinal şəkildə dəyişdikdən sonra onun erkən yaradıcılığı da yeni təfəkkür işığında alimlərin diqqətini cəlb etməyə başlayır. Lakin belə "isti-

* Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Filologiya elmləri doktoru. E-mail: nizami.mamedov@mail.ru

laşma"nin baş verməsinə baxmayaraq, 90-cı illərə qədər yenə də ədibin yaradıcılığı ilə bağlı son dərəcə ziddiyyətli fikirlər səsləndirilməkdə davam edirdi. 50-ci illərə qədər hətta M.Auezovun yaratdığı kiçik nəsr nümunələrinin qəbul olunub-olunmaması ilə bağlı söhbətlər gəzirdi. Belə yanaşmalarda ən çox onun kiçik nəsr formalarının görəksiz olduğunu əsaslandırmağa çalışırdılar. Belə mövqedən çıxış edənlər ilk növbədə yazıcının ideya mövqeyini ifadə edən ideoloji baxışları və dünyagörüşünü dominant kimi diqqət mərkəzinə çəkirdilər. Lakin bununla da məsələ öz həllini tapmadı. Çünki yazıcının erkən yaradıcılığının ideoloji mahiyyəti heç bir şübhə belə doğurmadiği təqdirdə, mübahisə sözün geniş mənasında onun metod problemi ilə bağlı ortaya çıxdı. Bəs Muxtar Auezov hansı metodla – tənqidi realizm, sosializm realizmi, yaxud romantizm metodundan yazıb-yaratmalıydı?! Əlbəttə, belə suala təsdiqləyici və inkaredici cavab vermək heç də asan məsələ deyildir.

Bugünkü mövqedən çıxış etdikdə M.Auezovun erkən yaradıcılığının nə qədər mürəkkəb olduğunu göstərməklə, biz həm də ədəbi prosesin mühüm məqamlarını çevrəyə bələrik. Hər şeydən öncə yazıcının erkən nəsr yaradıcılığına bəsit münasibət sorgulamənin arxasında gənc qazax ədəbiyyatının mürəkkəb formalaşma prosesi gizləndirdi. Belə olduğu halda yeni metodun təşəkkül problemi, xalq yaradıcılığı və klassikaya münasibət, ənənə və novatorluğun dərki bədii ədəbiyyatın həyatı əksətdirmə prinsipləri və xüsusiyyətləri və s. müəyyənləşdirilməsi gündəmə gətirilməli idi [2, s.22]. Bununla da işi bitmiş hesab etmək olmazdı. Çünki M.Auezovun yaradıcılıq baxışlarına, onun estetik kredosuna dəyər vermək, həm də eyni zamanda ədəbi tənqidin özünün formalaşma tarixini, qazax estetik və bədii fikrinin tarixinə dəyər vermək kimi məsələləri ortaya qoyur. Yazıcının adı ilə bağlı olan tənqid tarixinin öyrənilməsi onun yaradıcılığının düzgün başa düşülməsi ilə əlaqədar mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bir daha qeyd etməliyik ki, gənc qazax nəsr XX əsrin 20-ci illərində məhz M.Auezovun parlaq və özünəməxsus istedadı sayəsində mühüm addımlar atmağa müvəffəq oldu və onun

yaradıcılığı bütün rişə və kökləri ilə doğma xalqının həyatına bağlılığı ilə əlamətdar oldu. M.Auezovun 20-ci illər nəsr yaradıcılığının ən başlıca ideyası xalqların və insanların sosial bərabərliyi məsələsi idi. Elə buna görə də ədibin qəhrəmanları istismarçı cəmiyyətin buxovlarını qırıb öz azadlığına qovuşmağa can atan xalq içindən çıxan qəhrəmanlardır. Bununla belə, M.Auezovun yaratdığı bədii nümunələr, akad. M.Karatayevin söylədiyi kimi, sosializm realizmi estetikasının qəliblərinə uyğun deyildi. Çünki sovet ədəbiyyatı ideoloqları sosializm realizminin həmin dövrdə nə qədər yaradıcı insanların təfəkküründə oturduğunu ısrarla qeyd etsələr də, cəmiyyətdə, onun strukturunda gedən siyasi-ideoloji dəyişikliklər, insanların şüurundakı transformasiyalar dərindən təfəkkür daşıyıcısı olan M.Auezovun düşüncəsini "işğal" edə bilmədi. Buna görə də onun yaradıcılığı tənqidi realizm çərçivələrinin tələblərini daha yaxşı ödəyir, ona qədər xalqın yaradıcı təfəkküründə kök salmış klassik ənənələrin təsiri altında formalaşmışdı. Lakin M.Auezovun yaradıcılığı son dərəcə unikal və çoxplanlı olduğundan o, digər (rus, türk, Avropa) ədəbiyyatlarında gedən inkişaf və transformasiyalardan da yaxşı xəbərdar olduğundan, həmin ədəbiyyatlarda özünə yer etmiş milli ənənələrdən də yetərincə yararlanmışdır. Digər ədəbiyyatlardan gələn milli ənənələrin M.Auezovun yaradıcılığında inkişafını hiss etmək üçün, yeri gəlmişkən 2006-cı ildə Qazaxıstan Təhsil və Elm Nazirliyi M.Auezov adına Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutu ilə Rusiya Elmlər Akademiyası A.M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun Almatıda birgə keçirdiyi "Puşkin – Abay və qazax ədəbiyyatı" ("Пушкин – Абай және казах әдебиеті") mövzusunda Beynəlxalq Elmi konfransda tədqiqatçı – müəlliflərdən biri N.K.Sarsekeyeva təxminən belə yaradıcı resepsiyadan (mənimləmədən) danışaraq, "Puşkin və Auezovun gənclik "arxetipi" materialında M.Auezovun sonuncu "Gənc nəsil" romanının adımda gənclik arxetipindən uğurla istifadə edib, mütərcim A.Pantiyevanın fikrinə, bu romanla özünün ikinci yeni nəhəng əsərinin, ikinci epopeyasının əsasını qoymuşdu. M.Auezov tərəfindən düşünülmüş bu monumental nümunə öz mahiyyəti eti-

barı ilə, yəni tarixi dövrdə yaşayan insanların və gənclərin həyatı haqqında əsər olub obivatel-lyin, ikuüzlülüyün, yaltaqlığın ifşasına həsr olunmuş nümunə idi [3, s.316]. Hətta bu Beynəlxalq elmi konfransın adına diqqət yetirsək, onda görürük ki, onun mövzusu da birbaşa in-reqrativ beynəlxalq ədəbi – mədəni əlaqələrlə bağlıdır. M.Auezovun müşahidəli sənətkar kimi Puşkin arxetiplərinə müraciət etməsi özü özlüyündə məqsəd deyildir. Ona "Gənc nəsil" romanında arxetipik ənənələr aspektində nəsiləri lap antik dövrdən buraya qədər izləyib, onlar arasındakı əlaqə və ənənələri müəyyənləşdirmək zəruridir. Romanda Auezov da Puşkində olduğu kimi, bağ arxetipindən istifadə etsə də, Puşkindən fərqli olaraq, onun bağ arxetipi daha çox dramatikləşdirilir. Puşkində gənc həyatın ölümlü üzərində daimi qələbəsi göstərildiyi kimi, M.Auezovun da romanında gözəl Ayslunun on bir yaşlı qardaşı, heç bir təqsiri olmayan yeniyetmənin – Armanın faciəvi şəkildə ölməsi motivi ortaya çıxır ki, bu məqam da xeyli tərəfləri ilə Auezovun yaradıcı təcrübəsini Puşkin ənənələri ilə yaxınlaşdırır. Romanın kontekstində ev, ruh, yol, boran, çovğun və s. özündə möhtəşəm insan dəyərlərini birləşdirməklə, adları çəkilmiş arxetipik dünyagörüşü kateqoriyası əldə edir. Bütün bu dəyərlər həyatın vahid quruluşu ilə eyni axına düşməklə, insanın özünün mövcudluğunun təbii normalarını təşkil edir.

Sovet dövründə bir sıra tənqidçilər bütün cidd-cəhdlə sosializm realizmini bədii-estetik metod kimi həmin dövrdə yazıb-yaradan əksər yazıçıların əsərlərinə aid edib, oradan həmin metoda uyğun gələn elementləri qabartmağa çalışsalar da, M.Auezovun əsərlərini sosializm realizmi metodu çetiri altına yığmağa müvəffəq ola bilmədilər. Buna görə də onun əsərləri, o cümlədən 20-ci – 30-cu illərdə yaratdığı nəsr nümunələri ümumi ansamblıda "kökdən düşmüş piano"nu xatırladırdı. Bununla belə Muxtar Auezovun erkən nəsrinin həmin dövrün tənqidi-estetik fikrinin inkişafı üçün geniş perspektivlər yaradıb, ədəbi prosesə nəzərəcarpacaq təsir etdiyini də nəzərdən qaçırmırmazdı. Lakin bu da vardı ki, M.Auezovun həmin dövrlərdə qələmə aldığı sosialist-proletar estetikasının tarixi şəraitləri ilə heç cür uzlaşmırdı. Yəqin elə

bununla bağlıdır ki, prof. Y.Lizunovun qeyd etdiyi kimi, həmin dövrlərdə tənqidçilər M.Auezovun əsərlərini təhlil mərkəzinə çəkməkdən daha çox çəkinirdilər. Əlimizdəki altıncı cildin ikinci kitabında "Qazax ədəbiyyatı" bölməsində çoxsaylı qazax şairləri və yazıçıların yaradıcılığına bu və ya digər şəkildə nəzər salınsa da, Muxtar Auezovun əsərlərindən ("Yetimlərin günü", "Karaş-Karaş", "Berktulu ovçu", "Uçurum") son dərəcə səthi söhbət açılır [4, s.216]. Bu, əlbəttə, M.Auezovun ictimai-siyasi, elmi və bədii yaradıcılıq taleyi ilə, onun doğma xalqının taleyinə yaxından bağlı olması ilə şərtlənən məsələ idi. Kimin istəyib-istəməməsindən asılı olmayaraq, etiraf etmək lazımdır ki, M.Auezovun əsərlərinin insanı duyğulandıran hüduzsuz imkanları vardır. Bu isə onun tarixi təfəkkürünün yeni formaları hesabına, keçmişin mədəni ənənələrinə qayğıkeşliklə yanaşaraq, onu yeni baxışlarla, novatorcasına inkişaf etdirməyə müvəffəq ola bilmənin ön planı çəkilməsi ilə bağlı idi. Gerçəklikdəki hadisələrdən yeni qavrayışla istifadə etmək bacarığı M.Auezovu XX əsrin yüksək təfəkkür sahibləri ilə eyni cərgəyə qoymaqla, həm də onun böyük istedadının fərdi yönündə inkişafı ilə bağlı oldu. M.Auezovun yaradıcılığına belə baxış həm də ədibin irsinin qazax ədəbiyyatında müstəsna yer tutduğuna şahadət verməkdədir. Maraqlıdır ki, M.Auezovun əsərlərini sosialist realizmi qəliblərinə sala bilməyənlər həmin dövrlərdə tənqidi realizm sosializm realizmi ilə bir arada mövcudluğundan və simbiozundan da danışmışdılar. Məsələn, sovet dövründə çoxmillətli sovet ədəbiyyatının (bu, XX əsrin 20-80-ci illərində geniş yayılmış ifadə idi – N.T.) tanınmış nəzəriyyəçilərindən biri professor G.Lomidze belə bir fikri müdafiə edirdi ki, əgər sovet yazıçıları K.Fedin, L.Leonov, M.Auezov, S.Ayni, M.Rılski kimilərin erkən əsərlərində sosial zaman hissinə başa düşməni daim görmək mümkün olursa, bu, heç də o demək deyildir ki, onlar tənqidi realizm mövqeyində dayanıblar. Bu, dünyaya, insan taleyinə yeni baxışın təbii halıdır. Bu zaman olduqca mürəkkəb, çılğın gerçəkliyin qeyri-adi qəbulunun aydınlaşması, belə dərkin yeni dünyabaxışlarında yetişməsi gedir-

di. Belə olduqda sovet ədəbiyyatında tənqidi realizmlə sosializm realizminin paralel olaraq mövcudluğundan danışmaq olardı ki, bu da sovet ədəbiyyatının inkişaf özünəməxsusluğu idi [5, s.73]. Əlbəttə, bədii düşüncə, yaradıcılıq ənənəyə söykəndiyi kimi, ədəbi cərəyan və mehtodlar da ənənənin əsasında dəyişilir, inkişaf edir. M.Auezov ədəbiyyatda varisliyin qorunmasına zaman kontekstində sınaqdan keçmiş ənənəyə söykənməyi və onu yaradıcılıqla inkişaf etdirməyi hər şeydən vacib hesab edirdi. Elə buna görə də həyatın daha doğru mahiyyətini əksətdirmə, Abay ənənələrindəki humanizm və demokratizmə söykənmə, rus klassikasının mü-tərəqqi ənənələrindən istifadə və s. kimi məsələlər M.Auezovun əsərlərinin qanına və canına təbii və üzvi surətdə çökərək, onun realizminin əksər tərəflərini müəyyənləşdirə bilməklə, həm də ədibin yaşadığı 20-30-cu illər ictimai-siyasi epoxanın sosial mahiyyətini əsərlərində bütün tərəfləri ilə əks etdirməyə imkan verdi. M.Auezov dərin müşahidəli sənətkar kimi ictimai varlığın mahiyyətini və tərəqqi uğrunda mübarizənin zəruriliyini sovet ideoloqları kimi deklarativ yox, məzmunca dərk edir, onları əsərlərinin kontekstinə uğurla daxil edirdi. Digər çoxsaylı yazıçı həmkarlarından fərqli olaraq, M.Auezov nəinki feodal patriarxal cəmiyyətin istismarçı və antihumanist mahiyyətini, həm də proletar və sosialist ideologiyasının antimillli, mərkəzçi mahiyyətini ifşa edirdi və burada o, "Alaş-Orda"lılar mövqeyində daha möhkəm dayanmaqda israrlıydı. Bununla da hər üç formasıyanın – feodalizm, kapitalizm və sosializm cəmiyyətlərinin mütləq məhvə gedəcəyinə əminliyini ifadə edirdi. Məhz buna görə də onun "Yetimin günü", "Qisas alma", "Yetim", "Kimdir təqsir-kar", "Aşırımda atas", "Qəddar illər", "Keçmişin kölgəsində", "Yasa bürünmüş gözəl" və s. kimi hekayə və povestlərində mövcud həyata və ədəbiyyata yeni baxış sərgiləmə mövqeyi nümayiş etdirilirdi. Yazıcının ilkin epik istedadı ona kiçik nəsr janrlarında XIX və XX əsrlərdə qazax aulunun həyat və məişətini müxtəlif rəqurslardan işıqlandırmağa və nəzərcərpacaq mənzərə yaratmağa şərait yaratdı. M.Auezovun sonrakı illərdə yaratdığı bədii nümunələrə diqqət yetirdikdə onun əsərlərində yer almış mü-

təlif süurlu, müxtəlif düşüncəli, müxtəlif ideologiyaya qulluq edən insan tiplərinin, personajlar və qəhrəmanların bu və ya digərlərinin xüsusiyyətləri ədibin "Abay yolu" epopeyasında daha monumental qiyafədə gözəlrimiz önündə boy verəcəkdir.

M.Auezovun "Aşırımda atas" və "Qəddar illər" povestlərinə nəzər saldıqda həm də, onu görəcəyik ki, hər iki əsərin M.Auezovun ideya-bədii yüksəlişində yeri fərqli olmaqla, onun epik istedadının yeni üfqlərini müəyyənləşdir-məkdədir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, müəlif hekayələrində diqqətini əsasən səhra cəmiyyə-tində mənfi Axan obrazı və onun əlaltıları tə-rəfindən törədilən mənfi əməllər üzərində cəmləşdirirsə və burada əksər hallarda sadə insanlar, qara camaat onun zorakılıq və amansız-lıqlarının zərərçəkən obyektı olursa, povestlərdə xarakterlərin epik obyektivliyində və onların tarixi istiqamətli hərəkətlərində xalq içində yetişən gücün xüsusiyyətləri açılır. Povestlərindəki qəhrəmanların qiyamçılığı (bu, "Aşırımda atas"da təkbəşinə qiyamdan qorxmayan Bəxtigüldür) Bəxtigülün onu alçaltdığına görə düş-məni Jarasbəyi ölümcül güllələməsidirsə, "Qəddar illər"də itaətkar alban tayfasının hamılıqla birlikdə öz azadlığı və müstəqilliyi, sosial ədalət uğrunda mübarizəyəqalxma təsvirlərində daha çox diqqəti cəlbədən məsələdir. Bax, əsərlərinin yaradıcı ideyasına dialektik tamlıq gətirməyi bacaran M.Auezovun istedadı 20-ci – 30-cu illərdəki çətin repressiyalar dövründə belə yetkinləşir, belə bərkliyirdi. Buna görə də ədibin belə mükəmməl istedadı həmin dövr ədəbiyyatının qanunauyğun obyektiv gedişi olaraq bu gün diqqəti daha çox cəlb etməkdədir.

Beləliklə, M.Auezovun erkən nəsr nümunələrinin, onlardakı ənənə və novatorluğun, poetikasının mühüm tərkib elementlərinin təhlili yazıcının nəhəng epik istedadı, onun üslub və obrazlarının orijinallığı bütün bədii sisteminin yüksəkliyini sübut etməkdədir. 20-ci illər M.Auezov istedadının ortaya gəldiyi dövr olmasına baxmayaraq, həm də onun sonrakı illər yaradıcılığının mənbəyi olaraq "Abay yolu" epopeyasının yaranması üçün böyük əhəmiyyətə malik olmuşdur.

Nəticə. Biz bu təhlillərdə M.Auezovun hekayə və povestlərinə, onların janr tipologiyasına, bədii metodunun püxtələşməsinə, əvvəlki janr formalarının ədibin bədii interpretasiyasında yeni formalarda ortaya çıxmasına, onun ideya-estetik prinsiplərinin kamilləşməsinə, ədəbiyyatın özünün nə dərəcədə bədii baxımdan zənginləşməsinə təsir etdiyinə nəzər salıb, onları təfəkkür süzgecimizdən keçirdik. Onu da xüsusilə vurğulayaq ki, M.Auezovun 20-30-cu illər nəsrində sosial-psixoloji təhlillərin mə-nəvi-estetik dəyər müstəvisində rolunu üzə çıxardıq, səhra təsvirinin xüsusi əhəmiyyətinə nəzər salıb təhkiyənin epik genişliyini incələdik. Bütün bunların xalq həyatının necə dərinə təsvirinə yardımçı olduğuna diqqət çəkdik və hekayələrinin daha çox povest janrına, povestlərinin isə roman janrına yaxınlaşdığını müəyyən etməklə, M.Auezovu yaradıcılığında bunla-

rın janrın mürəkkəbləşməsinə və zənginləşməsinə necə təsir etdiyini araşdırdıq. Janrından və formasından asılı olmayaraq, yazıcının təhlil cəlb etdiyimiz illərdə yazıb yaratdığı əsərlər öz geniş tutumluluğu və epik xarakteri ilə diqqəti cəlb edir. Onlar həyatın geniş panoramını verdikdən sonra, əsərin əsas süjeti gəlir. Ritmik şəkildə təkrarlanan peyzaj, bədii detalın mahiyyətini təqdim etmə bacarığı M.Auezovun 20-30-cu illər nəsrinin poetikasının mühüm komponentləri kimi diqqəti cəlb etməkdədir. Ədibin əsərlərində bədii təsvirin funksiyası onun süjetdə iş-tirək etdiyi andan kompozisiyanın qurulmasına qədər yayılır. Auezovun nəzərdən keçirdiyimiz illər nəsrində bu təsvirlər mühüm psixoloji təhlil vasitəsi olmaqla, onun oxucuda yüksək emosional vəziyyət yaratma vasitəsi və aləti kimi roluna da müstəsna.

ƏDƏBİYYAT

1. Традиции и новаторство... <https://www.science-education.ru>
2. Адибаев М.Х. О поэтике повестей и рассказов М.О.Ауэзова двадцатых годов. Филол. елм. нам. diss. avtoqef. Алма-Ата, 1987.
3. Сарсекеева Н.В. Архетип молодости у Пушкина и Ауэзова. Пушкин – Абай и казахская литература. Материалы Международной конференции. Алматы, 2006.
4. Казахская литература // История советской многонациональной литературы. В 6 т., т. 2, кн. 2. М., "Наука", 1972.
5. Ломидзе Т.И. Это и есть критический реализм? "Вопросы литературы" журн. 1965, № 8.

CHARACTERISTIC FEATURES OF TRADITION AND INNOVATION IN MUKHTAR AUEZOV'S PROSE OF 20th ANNIVERSARY

Summary

The presented article analyzes the features of tradition and innovation of a major representative of Kazakh literature of the twentieth century, Mukhtar Auezov. To this end, we have made the object of analysis the works of prose created by the writer in the 20s. Based on the study of the creative identity of the writer, they came to the conclusion that M.Auezov, from a young age, was influenced by the traditions laid down by the founder of Kazakh realistic literature, Abay. These traditions were so monumental that under their influence not only the creative worldview of M.Auezov took shape, but also other Kazakh writers like Shakerim, I.Dzhansugurov, B.Maylin, S.Seifullin and others. However, the Abay traditions were more fully and extensively found M.Auezov's reflection, thanks to his innovative searches. Based on these considerations, the article reveals the creative features of the writer, indicates the place of his works in the history of Kazakh literature of the twentieth century and Kazakh literary criticism, draws attention to the original features of M.Auezov's prose.

Key words: tradition, innovation, prose forms, dominant, ideological essence, literary criticism

ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВА В ПРОЗЕ МУХТАРА АУЭЗОВА 20-х ГОДОВ

Резюме

В представленной статье анализу подвергаются особенности традиции и новаторства крупного представителя казахской литературы XX в. Мухтара Ауэзова. С этой целью объектом анализа сделаны произведения прозы, созданные писателем в 20-е годы. На основе изучения творческого своеобразия писателя пришли к выводу о том, что М.Ауэзов ещё с молодых лет находился под влиянием традиций, заложенных основоположником казахской реалистической литературы Абасом. Эти традиции были настолько монументальными, что под их влиянием оформилось не только творческое мировоззрение М.Ауэзова, но и других казахских писателей, таких как Шакерим, И.Джансугуров, Б.Майлин, С.Сейфуллин и др. Однако абаевские традиции наиболее полно и масштабно нашли своё отражение именно у М.Ауэзова благодаря его новаторским исканиям. Исходя из этих соображений, в статье выявляются творческие особенности писателя, указывается на место его произведений в истории казахской литературы XX века и казахской литературной критики, обращается внимание на оригинальные черты прозы М.Ауэзова.

Ключевые слова: традиция, новаторство, прозаические формы, доминанта, идеологическая суть, литературная критика